

Prova lliure per a l'obtenció del títol de graduat/ada en educació secundària obligatòria

Convocatòria 04/2018

Àmbit social

Pauta de correcció

Nota per al corrector: A les respostes obertes s'ha de valorar, a més del contingut, la claredat expositiva, la redacció, l'argumentació i la coherència del discurs.

Activitat 1

[25 punts]

Llegiu el text següent i feu les activitats proposades.

Les comarques de Catalunya

L'actual divisió de Catalunya en comarques té l'origen en un decret de la Generalitat de Catalunya de l'any 1936. La divisió territorial de Catalunya de 1936 va definir per primer cop les comarques administratives i les regions o vegueries modernes de Catalunya. La ponència encarregada va fer la definició el 1932 i va ser oficial de 1936 a 1939, que fou suprimida. Posteriorment es va mantenir en l'àmbit acadèmic fins al 1987, quan la Generalitat adoptà de nou aquesta divisió territorial, si bé el 1988 s'hi afegiren tres noves comarques: el Pla de l'Estany, el Pla d'Urgell i l'Alta Ribagorça, i el 1990 es modificà algun límit territorial. El 15 de maig de 2015 s'hi afegí la comarca històrica del Moianès.

Actualment Catalunya està dividida en 43 entitats: 42 comarques, cadascuna administrada pel seu consell comarcal, i l'Aran, una entitat territorial singular administrada pel Consell General d'Aran. Sovint es fa servir la simplificació 43 comarques (malgrat que l'Aran no és pas una comarca), que permet agrupar informacions equivalents utilitzant una única denominació.

Text adaptat de la web <<https://ca.wikipedia.org>>

1. Digueu si són veritables (V) o falses (F) les afirmacions següents: [4 punts]

	V	F
La primera divisió va ser vigent de 1936 a 1939.	X	
L'any 1988 s'incorporen tres noves comarques a la divisió feta el 1936.	X	
Una vegada constituïdes les comarques no se'n modifiquen els límits.		X
L'última comarca a incorporar-se va ser era Val d'Aran.		X

2. Relacioneu cada comarca que surt al text amb la seva capital. [5 punts]

	Comarca
1	El Pla de l'Estany
2	El Pla d'Urgell
3	L'Alta Ribagorça
4	Era Val d'Aran
5	El Moianès

	Capital
1	Banyoles
5	Moià
2	Mollerussa
3	La Seu d'Urgell
4	Vielha e Mijaran

3. Assenyaleu, posant el número sobre la comarca, les cinc comarques que surten al text. [5 punts]

Imatge adaptada extreta de <<https://ca.wikipedia.org>>

4. La quantitat d'aigua que circula per un riu per unitat de temps és el seu **cabal**, que pot variar en el temps i en l'espai. Aquestes variacions defineixen el règim hidrogràfic d'un riu. Una manera de controlar aquestes variacions és la construcció d'embassaments i els transvasaments. Expliqueu:

a) En què consisteix la construcció d'embassaments? [2 punts]

En la construcció d'una presa per retenir totalment o parcialment l'aigua d'un riu, una riera o un canal en un lloc determinat (embassament o pantà) i aprofitar-la posteriorment per al regadiu o per generar energia, com es fa en les centrals hidroelèctriques. Una altra objectiu pot ser el de contenir l'augment del cabal d'un curs d'aigua a causa d'una pluja torrencial que aigües avall podria inundar àrees rurals o agrícoles.

b) Què és un transvasament? [2 punts]

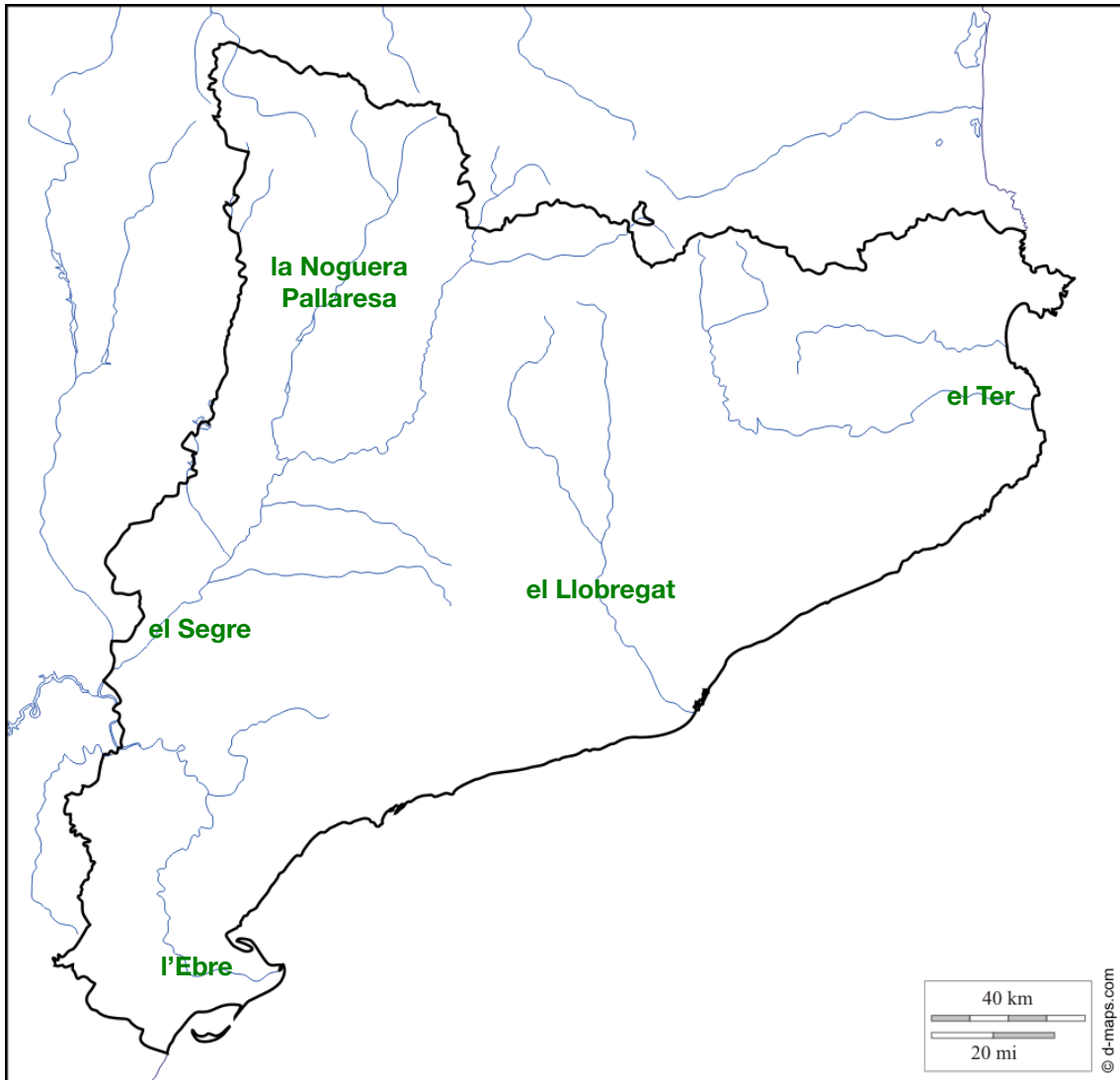
Desviar part de l'aigua (o cabal) d'un riu cap a un altre riu mitjançant la canalització. Possibles exemples: transvasament del Roine, el del Pla Hidrològic Nacional amb l'Ebre.

c) Quins problemes pot generar un transvasament? [2 punts]

La disminució del cabal del riu (per sota de l'anomenat cabal ecològic), la intrusió de l'aigua del mar a les aigües subterrànies (salinització), l'afectació en l'hàbitat d'espècies de la fauna i la flora locals, menor arrossegament de sediments a la desembocadura, barreja d'aigües que pot facilitar al pas de la fauna d'una conca a l'altra (amb les conseqüències que pot tenir per a la biodiversitat)...

5. Situeu aquests cinc rius al mapa. Escriviu el nom a la desembocadura o sobre el recorregut. [5 punts]

la Noguera Pallaresa – el Ter – l'Ebre – el Llobregat – el Segre

Imatge adaptada extreta de <<https://d-maps.com>>

Activitat 1

Activitat 2

[25 punts]

La demografia és la ciència que estudia la dinàmica de les poblacions en l'espai i en el temps. L'ONU elabora periòdicament informes que permeten fer previsions sobre l'evolució de la població mundial. Llegiu el text següent sobre l'últim informe de l'ONU i feu les activitats proposades.

En un informe redactat per l'Organització de les Nacions Unides (ONU) es preveu que la població mundial no parará de créixer i arribarà el 2030 als 8.500 milions. A més, hi ha un 80% de probabilitats que la xifra augmenti fins als 11.200 milions al començament del segle XXI.

El continent africà, juntament amb uns quants països en vies de desenvolupament, encapçala el creixement demogràfic mundial. El cas que millor exemplifica aquesta explosió de població és el de Nigèria. L'Índia, el Pakistan, Indonèsia i la Xina també ajudaran que la població mundial no pari de créixer.

Les dades recopilades per l'ONU en l'informe indiquen que l'Índia serà l'any 2022 el país més poblat del món, superant finalment la Xina.

Que aquest increment exponencial es produeixi en els territoris més pobres preocupa les Nacions Unides. "La concentració de creixement presenta en si mateix un conjunt de desafiaments, fent més difícil eradicar la pobresa i la desigualtat, combatre la fam i la malnutrició i ampliar l'accés a l'educació i als sistemes de salut", ha admès el director de Població del Departament d'Assumptes Econòmics i Socials de l'ONU, John Wilmoth.

Durant els últims anys, la fertilitat ha disminuït en totes les àrees del planeta. Fins i tot a l'Àfrica, on els nivells han caigut dels 5 fills per dona als 4,7 en només cinc anys. El mateix ha passat a Àsia, el segon territori en fertilitat. On més significatiu ha estat aquest descens és a Amèrica del Nord, amb un descens de 0,3 punts en el mateix període de temps.

L'únic cas que es desmarca d'aquesta tendència a la baixa és, paradoxalment, el d'Europa. Al continent europeu, la fertilitat ha augmentat de manera anecdòtica dels 1,55 fills per dona als 1,6.

Aquesta manca de fertilitat es deu principalment a l'envelliment de la població. Mentre la població vella no deixa de créixer, la jove es va estancant progressivament. L'ONU preveu que el 2050, la proporció de joves i de vells serà la mateixa.

És precisament al vell continent on la població de persones grans és més alt. Un 24% del total de persones té o supera els 60 anys d'edat, i es preveu que el proper quart de segle aquest nombre s'incrementi fins al 35%.

Adaptació feta a partir d'un text d'Ara [en línia] (30 juliol 2015)

1. Poseu un títol a aquest text i feu un resum de les idees principals (com a màxim quatre línies). [3 punts: un punt pel títol i 2 punts pel resum]

Títol:

Resposta oberta. Exemples:

- **Perspectives de futur de la població mundial**
- **Diferències del creixement demogràfic entre països rics i pobres...**

Resum:

Resposta oberta:

Cal esmentar les perspectives de creixement de la població a nivell mundial i les diferències pel que fa a l'evolució de les dades demogràfiques entre països desenvolupats i països pobres.

2. Relacioneu els conceptes següents amb la definició corresponent. [4 punts: 0,5 punts per resposta]

A	Esperança de vida
B	Mortalitat
C	Natalitat
D	Taxa de fertilitat
E	Mortalitat infantil
F	Saldo migratori
G	Nupcialitat
H	Creixement vegetatiu

F	Diferència entre les immigracions i les emigracions.
G	Nombre de matrimonis respecte al total de població durant un any.
A	Terme mitjà d'anys que s'espera que visqui una persona.
E	Nombre de defuncions de nens el primer any de vida.
B	Nombre de defuncions d'una població per cada 1.000 habitants durant un any.
C	Nombre de naixements d'una població per cada 1.000 habitants durant un any.
H	Diferència entra la taxa de natalitat i la taxa de mortalitat.
D	Nombre de fills per dona en edat fèrtil (entre 15 i 49 anys).

3. Situeu els següents països (esmentats al text) en el mapa del món. [2 punts]

- A.** L'Índia **B.** La Xina **C.** Nigèria **D.** Els EUA

Imatge extreta del web <<https://d-maps.com>>

4. A quin continent fa referència el text quan parla del “vell continent”? [1 punt]

Europa

5. Indiqueu dues causes de l'elevada fertilitat a l'Àfrica i dues causes de la baixa fertilitat a Europa. [4 punts: 1 punt per cada resposta]

Àfrica	Europa
<ul style="list-style-type: none"> • Poc accés de les dones a l'educació • Accés al matrimoni en edat molt jove (per tradició) • Pes de la religió • Els fills es consideren una font de riquesa i no una font de despeses • Necessitat de mà d'obra (propi de les societats agrícoles) • Elevada mortalitat infantil • Etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Canvi de mentalitat • Culturització de la població • Els fills es consideren una font de despeses • Poca influència de la religió • Coneixement i ús estès dels anticonceptius • Baixa mortalitat infantil • Treball de la dona fora de la llar • Etc.

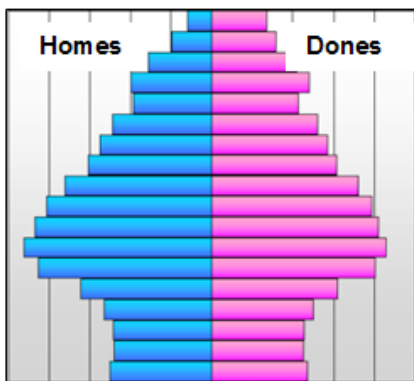
6. Exposeu tres conseqüències que pot comportar, en el futur, l'envelliment de la població al continent europeu. [3 punts]

1. No està assegurat el cobrament de les pensions
2. Més població inactiva que activa en el món laboral i, per tant, menys disponibilitat de mà d'obra.
3. Elevada despesa en sanitat i cura de la tercera edat.

7. Les piràmides de població són un tipus de gràfic que s'utilitza en demografia per representar l'estructura de la població d'un lloc en un moment determinat. Els demògrafs distingeixen tres tipus bàsics de piràmides (progressiva, estable i regressiva), que correspondrien a diferents graus de desenvolupament econòmic.

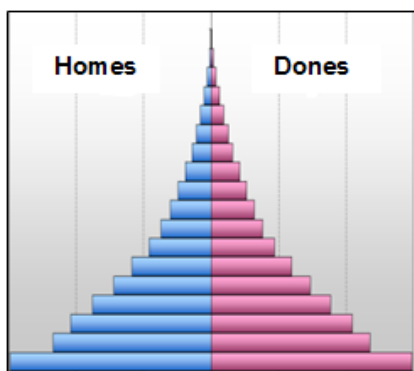
Indiqueu, al costat de cada model (A, B i C), de quin tipus de piràmide es tracta i si correspon a un país desenvolupat, en vies de desenvolupament o subdesenvolupat. [3 punts: 0,5 punts per resposta]

A

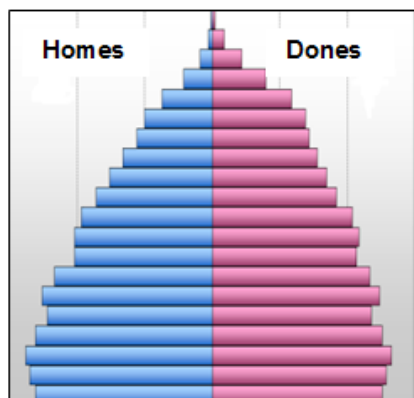
Tipus	Regressiva
Grau de desenvolupament del país	País desenvolupat

B

Tipus	Progressiva
Grau de desenvolupament del país	País subdesenvolupat

C

Tipus	Estable
Grau de desenvolupament del país	País en vies de desenvolupament

Imatges extretes de <<https://ca.wikipedia.org/>>

8. L'anàlisi d'una piràmide de població permet extreure molta informació sobre l'estructura demogràfica d'un lloc determinat.

Indiqueu les característiques de la natalitat i de l'esperança de vida de la piràmide B. [2 punts]

Natalitat	Alta (base ampla).
Esperança de vida	Poca (cim acabat en punxa pronunciada)

9. A part de les diferències en l'estructura demogràfica, el nivell de desenvolupament d'un país s'avalua a partir del seu índex de desenvolupament humà (IDH).

L'IDH s'obté a partir del càlcul ponderat de tres indicadors: l'esperança de vida, el nivell d'instrucció i educació, i el nivell de vida d'acord amb el PIB.

Exposeu tres característiques d'un país amb l'IDH baix. [3 punts]

- Predomini del sector primari basat en una agricultura tradicional. Els sectors secundari i terciari tenen poc pes en l'economia.
- Producte interior brut i renda per càpita baixos.
- Taxa d'alfabetització baixa.
- Poca o nul·la cobertura sanitària.
- Desnutrició de la població infantil desfavorida.
- Diferències de classe molt marcades.
- Corrupció i autoritarisme polítics.
- Dependència econòmica (i sovint política) de països rics. Intercanvi desigual.
- Etc.

Activitat 3

[25 punts]

Fixeu-vos en els gràfics i responeu les qüestions següents:

Imatge adaptada de *El País* [en línia]

1. Compareu els resultats d'aquestes dues eleccions generals a l'Estat espanyol.

a) Quin partit va ser el més votat? [0,5 punts]

El Partit Popular (PP)

b) Quants escons va guanyar aquest partit d'unes eleccions a les altres? [0,5 punts]

Catorze (14) escons

c) Quin partit va perdre més escons d'unes eleccions a les altres? [0,5 punts]

Ciutadans (C's)

d) Quants partits hi havia representats en aquest Parlament? [0,5 punts]

Nou (9)

e) Digueu el nom de dos partits que van aconseguir representació en aquestes eleccions i que no es van presentar a totes les províncies de l'Estat espanyol. [1 punt]

Un parell d'aquests: ERC-CATSI, CDC, PNV, EH BILDU, CCA-PNC.

2. Marqueu l'opció correcta per a aquestes frases: [3 punts: 0,5 punts per encert]

a) A les eleccions generals s'escullen:

- els regidors de l'Ajuntament.
- els ministres del Govern.
- els diputats al Parlament de l'Estat.**

b) Una coalició és:

- una unió de diferents partits per concórrer junts a les eleccions.**
- un acord entre dos o més partits per repartir-se els escons.
- un pacte per mostrar la disconformitat amb el Govern.

c) La majoria absoluta s'assoleix quan:

- el principal partit de l'oposició s'uneix al partit amb més escons.
- un partit aconsegueix tots els escons del Parlament.
- un partit aconsegueix tot sol més de la meitat dels escons del Parlament.**

d) El grup mixt el formen:

- els partits que col·laboren amb el partit guanyador a les eleccions.
- els caps de cadascun dels partits presents al Congrés dels Diputats.
- els partits que per si sols no han aconseguit escons suficients per formar grup propi.**

e) Una moció de censura és quan:

- la presidència del Parlament retira el torn de paraula al diputat o diputada que té el torn al faristol.
- els diputats d'un Parlament disconformes amb la línia política del govern voten per revocar-lo.**
- el govern decideix no sotmetre a debat un tema al Parlament per la presumible falta d'acord.

f) L'Estat espanyol és bicameral perquè:

- hi ha dues cambres: el Congrés dels Diputats i el Senat.**
- hi ha dues cambres: la Diputació i el Senat.
- hi ha dues voltes a les eleccions presidencials.

3. Observeu les fotografies d'alguns dels líders polítics i socials d'arreu del món i després feu les activitats proposades.

A

B

C

D

E

F

G

H

Imatges extretes de <<https://es.wikipedia.org>> i <<https://ca.wikipedia.org>>

a) Relacioneu la fotografia de cada líder polític i social amb el seu nom. [8 punts]

b) Relacioneu cada personatge amb el seu país d'origen. [8 punts]

Noms	Angela Merkel – Nelson Mandela – Malala Yousafzai – Emmanuel Macron – Rigoberta Menchú – Shinzō Abe – Martin Luther King – Donald Trump
-------------	--

Països	Estats Units – Japó – Pakistan – França – Guatemala – Alemanya – Sud-àfrica
---------------	--

Lletra (foto)	Nom	País
A	Emmanuel Macron	França
B	Angela Merkel	Alemanya
C	Donald Trump	Estat Units
D	Shinzō Abe	Japó
E	Nelson Mandela	Sud-àfrica
F	Malala Yousafzai	Pakistan
G	Rigoberta Menchú	Guatemala

H	Martin Luther King	Estats Units
----------	--------------------	--------------

c) Trieu tres dels personatges de l'exercici anterior que siguin líders socials i indiqueu quina causa o causes defensen o han defensat. [3 punts]

Lletra (foto)	Líder	Causa
E	Nelson Mandela	L'abolició de la segregació racial o apartheid
F	Malala Yousafzai	Els drets civils, especialment el dret de les dones a l'educació
G	Rigoberta Menchú	La justícia social i la reconciliació ètnica i cultural des del respecte als drets dels indígenes
H	Martin Luther King	Els drets civils dels negres

1 punt per cada resposta correcta (atenció només es demana la informació de tres personatges)

Activitat 4

[25 punts]

A la diada de Sant Jordi les novel·les de tema històric van assolir un gran èxit de vendes. Entre els títols més demanats es van situar els de la llista següent.

1. Llegiu aquests títols i relacioneu-los amb el període històric en què penseu que se situen. [4 punts: 0,5 punts per resposta]

Títol		Període històric	
A	<i>L'últim legionari d'Hispania</i>	E	Neolític
B	<i>El castell del comte Arnau</i>	A	Imperi romà
C	<i>Mahoma i la seva filla</i>	D	Renaixement
D	<i>Lorenzo de Mèdici i Botticelli</i>	C	Islam
E	<i>Els primers agricultors de Turquia</i>	F	Guerra de Successió espanyola
F	<i>Felip V i els decrets de Nova Planta</i>	B	Feudalisme
G	<i>Maria Antonieta a Versalles</i>	H	Guerra freda
H	<i>Els americans al Vietnam</i>	G	Revolució Francesa

2. Últimament tenen molt d'èxit les novel·les històriques situades a l'edat mitjana. Digueu el nom del sistema econòmic, social i polític característic d'Europa en aquella època. [1 punt]

Feudalisme

3. Els historiadors utilitzen fets històrics importants per marcar l'inici i la fi de les diferents etapes en què es divideix la història. Entre quines dates situen l'inici i la fi de l'edat mitjana? Marqueu amb una X la resposta correcta. [1 punt]

- del 622 d. de C. al 1453
- del 476 d. de C. al 1492
- del 395 d. de C. al 1485

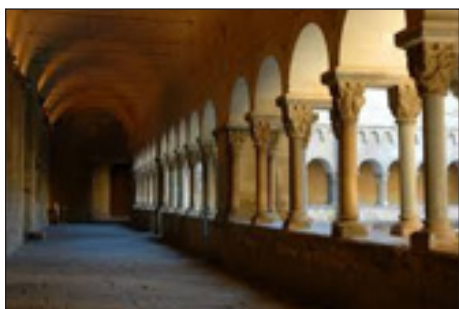
4. La societat de l'edat mitjana es caracteritzava per estar dividida en ordres o estaments tancats. Observa la imatge i digues quins eren els tres estaments que integraven la societat i quina era la funció social de cada un. [3 punts: 0,5 punts per resposta]

Autor desconegut / Wikimedia Commons

Estament	Funció social
Nobles	Lluitar per defensar amb les armes la cristiandat
Clergat	Resar per la salvació de les ànimes
Pagesos	Treballar per mantenir la societat

5. Durant l'edat mitjana es van desenvolupar dos estils artístics diferents, el romànic i el gòtic. Observeu les següents fotografies d'edificis medievals i indiqueu a quin dels dos estils correspon cadascuna. [4 punts: 0,5 per resposta]

a) Romànic

b) Gòtic

c) Gòtic

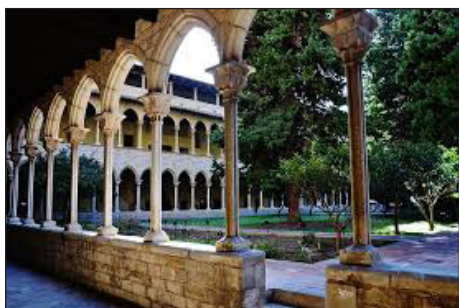
d) Gòtic

e) Romànic

f) Romànic

g) Gòtic

h) Romànic

Imatges extretes de <<https://ca.wikipedia.org/>>

6. Observeu les imatges de diferents elements arquitectònics romànics o gòtics i indiqueu de quin dels elements de la llista següent es tracta. [3 punts: 0,5 per resposta]

volta de canó – arc ogival – volta de creueria – absis – rosassa – contrafort – arc de mig punt – arcbotant – volta d'aresta – capitell

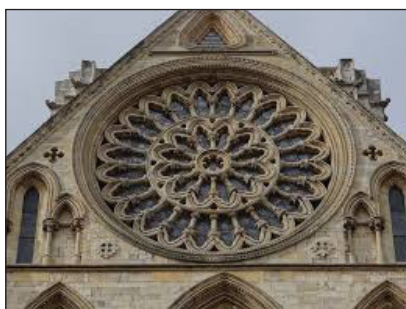
Atenció! Només sis d'aquets termes són correctes.

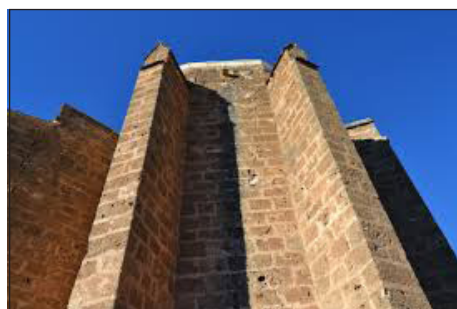
a) **Volta de creueria**

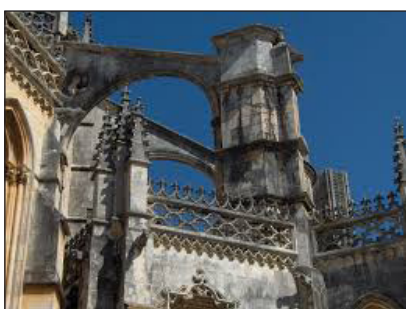
b) **Arc de mig punt**

c) **Rosassa**

d) **Contrafort**

e) **Arcbotant**

f) **Absis**

Imatges extretes de <<https://ca.wikipedia.org/>>

7. A l'edat mitjana, les activitats econòmiques més importants eren l'agricultura i la ramaderia. Digueu a quin sector econòmic pertanyen ambdues activitats.

[0,5 punts]

- Sector primari**
- Sector secundari
- Sector terciari

8. L'agricultura va experimentar una gran transformació a partir de mitjan segle XVIII a Europa, el que es coneix com a *revolució agrícola*. Citeu dues característiques de l'*agricultura de subsistència* i dues de l'*agricultura de mercat*. [4 punts: 1 punt per resposta]

Agricultura de subsistència	Agricultura de mercat
<ul style="list-style-type: none"> • Poc tecnificada • Orientada a l'autoconsum • Baixos excedents • Dependència de la meteorologia • Baixa productivitat 	<ul style="list-style-type: none"> • Molt tecnificada (maquinaria, adobs químics, pesticides, etc.) • Alta productivitat • Orientada del tot al mercat • Molta inversió de capital • Ma d'obra, poca i qualificada

9. Quina d'aquestes imatges representa l'*agricultura de subsistència* i quina representa l'*agricultura de mercat*? [1 punt: 0,5 per resposta]

Agricultura de subsistència

Agricultura de mercat

Imatges extretes de <<https://ca.wikipedia.org/>>

10. Llegiu aquest article sobre l'agricultura ecològica a Catalunya i, a continuació, responeu les preguntes.

Els productes ecològics, aquells que no han estat tractats amb intervenció química, estan en auge. El consumidor busca l'etiqueta que certifica que un aliment no ha crescut en terra adobada amb fertilitzants químics ni ha estat tractat amb pesticides, i cada vegada són més els agricultors que s'adapten a la demanda. Els operadors ecològics van arribar a 3.200 l'últim any, la qual cosa suposa un creixement d'un 7,4%. Al seu torn, el volum de negoci es va incrementar un 38% el 2015, i se situa en els 401 milions d'euros, segons les dades del Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE).

“La producció ecològica està en creixement constant perquè cada vegada hi ha més clients que la reclamen”, explica Neus Ferreté, sotsdirectora del Departament d'Agricultura de la Generalitat. “Sabem que proveir tota la població amb productes ecològics és impossible, perquè es necessiten moltes hectàrees de terreny i més mà d'obra”, admet Ferreté, “però a Catalunya queda molt camí per recórrer i és bo que hi hagi una alternativa al consum habitual”.

La diversificació del sector ecològic es percep en la distribució de les terres segons els usos. En total, la superfície de producció ecològica va créixer el 2016 un 21,1% respecte a l'any anterior, d'aquesta manera es va arribar a més de 170.000 hectàrees dedicades a aquesta activitat. Dues tercers parts d'aquesta extensió són pastures per a l'alimentació del bestiar de producció ecològica. De la superfície destinada als cultius, gairebé el 40% correspon a vinyes ecològiques; un 23% a oliveres; un 16% a cereals i llegums; i un 8% de la superfície es dedica al guaret.

Fragment de l'article de Josep CATÀ FIGULS. «L'auge de l'agricultura ecològica» *El País* [en línia] (4 juny 2017)

a) Què és l'agricultura ecològica? [1 punt]

L'agricultura en què es cultiven productes que no s'han tractat químicament.

b) Quines dificultats té l'agricultura ecològica per a proveir tota la població? [1 punt]

Es necessiten moltes hectàrees de terreny i més mà d'obra.

c) Segons l'article anterior, digueu si són vertaderes (V) o falses (F) les següents afirmacions sobre l'evolució de l'agricultura ecològica a Catalunya. [1'5 punts: 0,3 per encert]

	V	F
Els agricultors ecològics van facturar més el 2015 que l'any anterior.	X	
Les etiquetes dels productes ecològics certifiquen que no s'han fet servir fertilitzants de cap tipus.		X
La major part de les terres de cultiu ecològic es destinen a farratge per al bestiar.	X	
El sector ecològic està, actualment, molt diversificat.	X	
La superfície destinada a les oliveres és més gran que la destinada a la vinya.		X

Activitat 4

PUNTUACIÓ TOTAL
Puntuació màxima: 100 punts